

Διδακτική πρόταση

της Σχολικής Συμβούλου κλ. ΠΕ02 Κωνσταντίνας Χρυσικοπούλου

Διδακτικό αντικείμενο: Λογοτεχνία Α΄ Γυμνασίου,

σύμφωνα με τα Νέα Προγράμματα Σπουδών (πilotική εφαρμογή)

Τίτλος διδακτικής ενότητας: «Σχολική ζωή»

Ενδεικτικός διδακτικός χρόνος: 20-24 ώρες

Εισαγωγή: Η διδακτική ενότητα «Σχολική ζωή» απευθύνεται σε παιδιά της Α΄ τάξης του Γυμνασίου, που έχουν ήδη πολλές εμπειρίες από το Δημοτικό Σχολείο και βρίσκονται στο ξεκίνημα της επόμενης εκπαιδευτικής βαθμίδας. Επομένως, η θεματική αυτή τους είναι οικεία.

Ένα μεγάλο μέρος της ζωής και της καθημερινότητας των παιδιών πλαισιώνει το σχολικό περιβάλλον. Γι' αυτό η περίοδος της σχολικής ζωής θεωρείται σημαντική στην πορεία του ανθρώπου, καθώς ταυτίζεται με την πρώτη νιότη και είναι συνυφασμένη με τη διαμόρφωση του ατόμου, σε μεγάλο βαθμό μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία.

Η Νεοελληνική Λογοτεχνία αποτυπώνει πολύπλευρα σε πολλά κείμενά της τη ζωή στο σχολείο, προβάλλοντας τις αρνητικές και τις θετικές πτυχές της. Οι συγγραφείς είτε εστιάζουν στους παράγοντες εκείνους που συνέβαλαν σε μία αρνητική εικόνα του σχολείου παλαιότερα, όπως οι αντιπαιδαγωγικές μέθοδοι που ακολουθήθηκαν για πολλά χρόνια, οι ακατάλληλοι δάσκαλοι, τα ανιαρά αναλυτικά προγράμματα, η εμμονή στον τύπο και όχι στην ουσία της γνώσης, η χρήση της καθαρεύουσας, οι κακές κτιριακές υποδομές, είτε αναδεικνύουν τις φωτεινές όψεις του σχολείου, αυτές που δημιουργούν νοσταλγία για τα μαθητικά χρόνια, όπως οι εμπνευσμένοι δάσκαλοι και οι παρέες των παιδιών με τα αστεία και τα πειράγματά τους.

Στο πλαίσιο της διδακτικής ενότητας «Σχολική ζωή» επιδιώκεται οι μαθητές, αξιοποιώντας την εμπειρία τους, να «συνομιλήσουν» με τα λογοτεχνικά κείμενα με τρόπο ώστε να αναγνωρίσουν σε αυτά την ιδιαίτερη ματιά κάθε συγγραφέα, να κατανοήσουν τις αλλαγές στη σχολική ζωή ανάλογα με την κοινωνία και την εποχή και κυρίως να εκφραστούν οι ίδιοι στην κατεύθυνση ανάπτυξης της κριτικής τους σκέψης και της δημιουργικότητάς τους.

Σκοποθεσία και Δεξιότητες: αφορούν στη συγκεκριμένη θεματική. Βλ. *Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας και της Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο*, σ. 80.

Μεθοδολογική προσέγγιση: έμφαση στην ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και στη μέθοδο project, αλλά και μετωπική διδασκαλία, όπου χρειάζεται.

Α΄ Φάση: Πριν από την ανάγνωση¹

(Ενδεικτικός απαιτούμενος χρόνος: 3-4 διδακτικές ώρες)

Στόχοι:

- Δημιουργία ερεθισμάτων, ώστε να κινηθεί η περιέργεια και το ενδιαφέρον για την επόμενη φάση της ανάγνωσης.
- Εξοικείωση με το θέμα της διδακτικής ενότητας, με σχετικές έννοιες και πτυχές.
- Συνειδητοποίηση της ποικιλίας των κειμένων που έχουν ως αντικείμενο τη σχολική ζωή.
- Κατανόηση της ιστορικότητας του θέματος.

¹ Σύμφωνα με τον οδηγό για τον εκπαιδευτικό: [...] Η φάση αυτή είναι πολύ σημαντική, καθώς «χτίζει τις γέφυρες» μεταξύ των κειμένων και των μαθητών και μαθητριών μας. [...] Βλ. *Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Οδηγός για τον εκπαιδευτικό*, σ. 77.

Σύντομη περιγραφή: Στη φάση αυτή οι μαθητές εισάγονται στο θέμα της διδακτικής ενότητας. Χρησιμοποιούνται σχετικά κείμενα, κατά προτίμηση μη λογοτεχνικά, τα οποία διαβάζονται μέσα στην τάξη και δίνουν αφορμή για συζήτηση και δραστηριότητες, προκειμένου να κατανοηθεί το θέμα και να καταστεί δυνατή η περαιτέρω προσέγγισή του μέσα από τα λογοτεχνικά κείμενα της Β΄ φάσης. Συμπληρωματικά χρησιμοποιείται, αν υπάρχει η δυνατότητα, και άλλο υλικό, οπτικό ή ακουστικό, σχετικό με το θέμα, όπως φωτογραφίες, απόσπασμα από ταινία ή βίντεο, λογισμικό κ.λπ.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Η ελληνική παιδεία από την αρχαιότητα», της Ελένης Στεργίου, απόσπασμα από το σχετικό αφιέρωμα της εφημερίδας *Η Καθημερινή*, 12-2-2007.

Τις πρώτες πληροφορίες για την παιδεία στην αρχαία Ελλάδα, μας τις δίνει η μυθολογία, με την αναφορά της στο σχολείο του Κενταύρου Χείρωνα, στο Πήλιο.

Ο Όμηρος, μετά, είναι μια βασική πηγή για την παιδεία στην Ελλάδα πριν από τους ιστορικούς χρόνους. Είχε ως πρότυπο τους θεούς και τους ήρωες, με προσωποποίηση όλων των αρετών. Η εκπαίδευση και αγωγή των νέων γίνεται με την ιδιωτική πρωτοβουλία και με τα ιδανικά της Πολιτείας (θρησκεία, πατρίδα, οικογένεια). Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στη σωματική αγωγή και στον αθλητισμό γενικά (άλμα, πάλη, ακοντισμός, αρματοδρομία κ.ά.)

Αθηναϊκό σύστημα

Το αθηναϊκό σύστημα αποβλέπει στην σωματική και πνευματική ανάπτυξη. Η αντίληψη του μέτρου, φανερώνεται από τη μαρτυρία του Θουκυδίδη: ο Αθηναίος ήταν προσωπικότητα συνδυασμένη με ικανότητες, στρατηγού, δικαστή, νομοθέτη, καλλιτέχνη και αθλητή. Μετά τα 7 χρόνια, τα κορίτσια ασχολούνται με τα οικιακά, ενώ τα αγόρια καθοδηγούνται από τον παιδαγωγό και από το σχολείο, που είναι ιδιωτικό. Η εκπαίδευση, ως τα 13 χρόνια, είναι υποχρεωτική και περιλαμβάνει 2 κύκλους. Έτσι, ως τα 9 τους χρόνια, τα παιδιά γυμνάζονται στο χορό, τη μουσική, το τόξο, το ακόντιο κ.ά. Από το 10ο χρόνο και πάνω μαθαίνουν ανάγνωση, γραφή και αριθμητική. Από τα μαθήματα αυτά, όσα αφορούσαν τη σωματική τους άσκηση, γίνονταν στην παλαίστρα

και το γυμνάσιο (γυμναστήριο), ενώ αυτά που αφορούσαν τη θεωρητική τους μόρφωση γίνονταν στα διδασκαλεία.

Εκτός όμως από τα σχολεία αυτά, υπήρχαν και ιδρύματα για τη μέση εκπαίδευση των μαθητών από το 13ο-18ο χρόνο της ηλικίας τους. Σ' αυτά διδάσκονταν πολεμικές ασκήσεις, αριθμητική, γεωμετρία, αστρονομία, μουσική, γυμναστική. Η μέση εκπαίδευση προοριζόταν για τα παιδιά των πλούσιων.

Σπαρτιατικό σύστημα

Εντελώς αντίθετος ήταν ο τρόπος ανατροφής των παιδιών στη Σπάρτη. Ο Ξενοφώντας και ο Πλούταρχος παρέχουν με ακρίβεια πληροφορίες για το σύστημα της σπαρτιάτικης αγωγής. Η αγωγή είναι στρατιωτική και ο σκοπός της εκπαίδευσης είναι να δώσει στο κράτος άξιους πολεμιστές. Έτσι συνέπεια ήταν το ότι τα ανάπηρα παιδιά τα έριχναν στον Καιάδα.

Τα παιδιά της Σπάρτης ήταν οργανωμένα σε στρατιωτικές ομάδες, με παιδευτικό ρόλο όπως συνέβαινε, εξάλλου, στην Κρήτη και στις περιοχές, όπου κατοικούσαν δωρικές φυλές.

Από την ηλικία των 7 ετών την ανατροφή των παιδιών αναλάμβανε η Πολιτεία με τους παιδονόμους, που είχαν την επίβλεψη των νέων, τους δίδασκαν λίγα γράμματα και μουσική, τους σκληραγωγούσαν τιμωρώντας και μαστιγώνοντας. Συνήθιζαν οι νέοι να περπατούν ξυπόλυτοι, να κοιμούνται πάνω σε καλάμια και να είναι λιτοδίαιτοι. Η αυστηρή πειθαρχία και η τυφλή υποταγή στους ανώτερους ήταν τα βασικότερα καθήκοντα της νεολαίας. Στα κορίτσια είχαν αφήσει μεγάλες ελευθερίες. Μαζί με τα αγόρια, γυμνάζονταν κι αυτά.

Η αγωγή αυτή, που εφαρμοζόταν στα παιδιά μέχρι και ηλικίας 20 ετών, παρεχόταν σε κρατικά ιδρύματα υπό την εποπτεία των Εφόρων και μακριά από το οικογενειακό τους περιβάλλον.

Το πρόγραμμα της αγωγής στους έφηβους περιλάμβανε την εξάσκησή τους στη μουσική και σε διάφορα αγωνίσματα. Επίσης τους δίδασκαν να είναι υπερήφανοι, ορμητικοί και σύντομοι στην ομιλία τους ("λακωνίζειν» ή λακωνισμός). Από τα 20 ως τα 30 τους χρόνια, η αγωγή των νέων ήταν αποκλειστικά στρατιωτική. [...]

Σημειώνουμε ότι υλικό σχετικό με το παραπάνω κείμενο υπάρχει στα παρακάτω εκπαιδευτικά λογισμικά: **α) Δημόσιος και ιδιωτικός βίος στην Αρχαία Ελλάδα, β) Ανθολόγιο (σειρά Θύμησις).**

2. «Η ζωή στο σχολείο», κείμενο από το διαδίκτυο, του μαθητή της Γ' Τάξης 6ου Γυμνασίου Σερρών, Γιάννη Κοτσαμπάση.

Τα σχολικά χρόνια είναι τόσο ωραία όσο και δύσκολα. Δύσκολα όχι βέβαια από την άποψη των ευθυνών, που σήμερα είναι σαφώς περισσότερες, όσο από την άποψη του άγχους και της ψυχολογικής πίεσης που σήμερα τα παιδιά αισθάνονται. Η μέρα ξεκινάει στις 7:00 το πρωί. Αφού είμαστε έτοιμοι για το σχολείο ξεκινάμε τις 7:30 από τα σπίτια μας και συνεχίζουμε με ένα ασφυκτικό εφτάωρο 8-2 και μετά πίσω στα σπίτια μας.

Ύστερα από το μεσημεριανό φαγητό που διαρκεί το πολύ 10 λεπτά, γίνεται ένα μισάωρο διάλειμμα για να ακολουθήσει ο δεύτερος γύρος της ημέρας: τα ξενόγλωσσα μαθήματα, αγγλικά-γαλλικά, και η δουλειά του σχολείου για το σπίτι.

Η ζωή στην τάξη αποτελεί πια συνήθεια. Λίγα λεπτά μετά το χτύπημα του κουδουνιού βρισκόμαστε όλοι στη τάξη. Για λίγο κάποια ανησυχία, κάποια αταξία χαρακτηρίζει την αίθουσα. Μερικοί μαθητές συζητούν έντονα, κάποιοι αστειεύονται, κάποιοι άλλοι βγάζουν τα βιβλία τους, ψάχνουν τα τετράδιά τους, ενώ ο επιμελητής προσπαθεί να επιβάλει τάξη και ηρεμία. Κι όλα αυτά ώσπου κάνει την εμφάνιση του ο καθηγητής. Το γέλιο κόβεται απότομα, οι φωνές παύουν, τα πνεύματα ηρεμούν. Λίγα λόγια για το πού βρισκόμαστε, τις εργασίες και αρχίζει το χτυποκάρδι. Ποιος θα πει μάθημα; Ποιος θα εξεταστεί; Η αγωνιά μεγαλώνει καθώς ο καθηγητής περνάει από τον ένα στον άλλο.

Κάπου βέβαια ολοκληρώνεται η διαδικασία και αρχίζει η παράδοση του καινούργιου μαθήματος. Κι εδώ γίνονται ερωτήσεις, αλλά πιο λίγες, σε άλλο τόνο. Άλλωστε, οποίος μπορεί και έχει διάθεση συμμετέχει. Τώρα έχεις την αίσθηση ότι η ώρα δεν περνά, παραδίνεσαι στην ατμόσφαιρα του διαλείμματος που καταφθάνει.

Και το κουδούνι δίνει τη λύση ...

3. «Ταξιδεύοντας στις Σχολικές Αναμνήσεις», άρθρο από το διαδίκτυο.

Με μεγάλη επιτυχία πραγματοποιήθηκε το Σάββατο 23 Ιουνίου 2012 εκδήλωση στο Αχλάδι Φθιώτιδας υπό την αιγίδα του Πολιτιστικού Συλλόγου Αχλαδιωτών, με θέμα «Ταξιδεύοντας στις Σχολικές Αναμνήσεις». Τη γιορτή συνόδευσε μουσικά το σύνολο “Ρεμπέτικο Σμυρναίικο Αστικό Τραγούδι” των ταλαντούχων μαθητών του Μουσικού Σχολείου Λαμίας. Η φροντισμένη διοργάνωση περιελάμβανε την αναβίωση της ιστορίας του Παλιού Δημοτικού Σχολείου, με ομιλίες και πλούσιο φωτογραφικό υλικό και βραβεύσεις παλαιμάχων και εν ενεργεία δασκάλων αλλά και νηπιαγωγών που υπηρέτησαν στο Αχλάδι. Οι παριστάμενοι είχαν επίσης την ευκαιρία να δοκιμάσουν θαυμάσια σπιτικά εδέσματα που ετοίμασαν με μεράκι γυναίκες-μέλη του Συλλόγου. [...]

4. Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Χαμοζωή* του Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου.

[...] Το διάλειμμα το κάναμε στο δρόμο, όξω από το σχολειό, που ήταν άλλοτε μαγαζί – έξι τάξεις με δυο δασκάλους, ο ένας μάλιστα ήταν και ψηλός και χοντρός, με μεγάλα μουστάκια· άφηνε και λίγες τρίχες στο κάτω χείλος, που έκαναν την όψη του φοβερή, κι ολοένα στεκόταν με τη βέργα στο χέρι και φώναζε κ’ έδερνε· φωνάζανε και κείνοι που τις τρώγανε και ξεσηκωνόταν η γειτονιά. [...] Τύχαινε κιόλας ν’ αφήνει κι ο δάσκαλος στη μέση το μάθημα και να λείπει καμπόσο· κ’ ύστερα ερχόταν, σκουπίζοντας τα μουστάκια του με την ανάστροφη του χεριού και βρωμούσε κρασί κ’ ήταν τα μάτια του ξαναμένα κ’ έδερνε, έδερνε....[...] Μια ολάκερη γενιά είχε περάσει από τα χέρια του κ’ ήταν όλη δαρμένη, άνθρωπος δε βρισκόταν, άντρας, γυναίκα, που να μην τον είχε περιποιηθεί με τον τρόπο του, γιατί τα χέρια του είχανε πια συνηθίσει, θύμωνε κιόλας με το παραμικρό και μπορούσε ακόμα και τον αρχιμαντρίτη, που λέει ο λόγος, να δείρει και να μη βγάλει άχνα και κείνος! [...]

5. Απόσπασμα από το ποίημα *Όνειρο καλοκαιρινού μεσημεριού* του Γιάννη Ρίτσου.

Άλλοτε διαβάζαμε τα μαθήματά μας, κάναμε την προσευχή μας
και λέγαμε πως δυό και δυό κάνουνε τέσσερα.

Τώρα, δυό λουλούδια και δυό αχτίνες δεν κάνουνε τέσσερα – κάνουνε
την ψυχή μας.

Κι ένα τριαντάφυλλο και μια πεταλούδα δεν κάνουν δυό – κάνουν ένα

Θεό.

Κι ένας Θεός κάνει όλα.

Λοιπόν, η ψυχή μας μαζί με την ψυχή του Θεού πόσα κάνει;

Ο δάσκαλος δεν ξέρει.

Εμείς το ξέρουμε πως κάνει: ένα.

Το διαβάσαμε σήμερα στο ανοιχτό βιβλίο του ήλιου, σήμερα που

ξεχάσαμε όλα τα βιβλία.

Πάρνηθα, 1938

Προτεινόμενη δραστηριότητα:

Οι μαθητές διατυπώνουν σε προφορικό ή γραπτό λόγο τη βιωματική και αναγνωστική τους εμπειρία σχετικά με τη σχολική ζωή. Με αυτό τον τρόπο δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να εκφραστούν πάνω στο θέμα και στους διδάσκοντες να εξακριβώσουν το επίπεδο γνώσεων της τάξης, ώστε να καθορίσουν τη διδακτική τακτική τους στις επόμενες φάσεις.

Β' Φάση: Ανάγνωση - Παρουσίαση²

(Ενδεικτικός απαιτούμενος χρόνος: 12-14 διδακτικές ώρες)

Στόχοι:

- Αναγνώριση των πολιτισμικών στοιχείων που αναδεικνύονται μέσα από τα λογοτεχνικά κείμενα και προσδιορισμός της ιστορικότητάς τους.

² Σύμφωνα με τις προαναφερόμενες οδηγίες σε αυτή τη φάση [...] οι μαθητές διαβάζουν μεγαλύτερα κείμενα (διηγήματα, κεφάλαια από μυθιστορήματα και στο τέλος ολόκληρα βιβλία) [...] Επίσης, τονίζεται ότι [...] έχει μεγάλη σημασία το σχολείο να ζητά από τους μαθητές να διαβάζουν λογοτεχνικά κείμενα στο σπίτι. [...] Ωστόσο, διευκρινίζεται ότι: [...] Η φάση της κυρίως ανάγνωσης έχει μεγάλη διάρκεια, γιατί περιλαμβάνει πολλά υπο-στάδια, διαβαθμισμένης δυσκολίας. Ξεκινούμε δηλαδή από μικρότερα και ευκολότερα κείμενα, περνάμε σε μεγαλύτερα και δυσκολότερα και καταλήγουμε στην ανάγνωση ολόκληρων βιβλίων. Η κάθε τάξη, ανάλογα με τις δυνατότητές της, μπορεί να προχωρήσει σε όσα περισσότερα στάδια μπορεί. [...] Βλ. *Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Οδηγός για τον εκπαιδευτικό*, σ. 77.

- Συνειδητοποίηση της ιστορικότητας των ίδιων των κειμένων.
- Συνειδητοποίηση της σχετικότητας και της πολλαπλότητας των ερμηνειών των λογοτεχνικών κειμένων.
- Ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας και διαμόρφωση προσωπικής άποψης για τα κείμενα.

Σύντομη περιγραφή: η τάξη χωρίζεται σε ομάδες μαθητών (4-5 ατόμων) και κάθε ομάδα επιλέγει ένα από τα προτεινόμενα επιμέρους θέματα, που αντιστοιχούν σε λογοτεχνικά κείμενα, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις δυνατότητές της. Στην κάθε ομάδα δίνονται εργασίες, τις οποίες επεξεργάζονται οι μαθητές, και όταν τελειώσουν παρουσιάζουν στην τάξη τα κείμενα και τις εργασίες τους.

Προτεινόμενα επιμέρους θέματα (υποθέματα):

1. Θετικά παραδείγματα δασκάλων: 1^η ομάδα
2. Αρνητικά παραδείγματα δασκάλων: 2^η ομάδα
3. Αναμνήσεις από τη σχολική ζωή: 3^η ομάδα
4. Σχολείο και σχέσεις μαθητών: 4^η ομάδα
5. Σχολικές εκδρομές-εκδηλώσεις: 5^η ομάδα

1. Θετικά παραδείγματα δασκάλων: 1^η ομάδα

Προτεινόμενο κείμενο: Γιώργου Ιωάννου, «Να 'σαι καλά δάσκαλε!», διήγημα από τη συλλογή διηγημάτων *Εφήβων και μη*, ΚΝΛ Β΄ Γυμνασίου

Εργασίες:

- α) Γιατί πιστεύετε πως άρεσε στους μαθητές του διηγήματος το περιεχόμενο και ο τρόπος διδασκαλίας του καθηγητή τους;
- β) Ποια κατά τη γνώμη σας πρέπει να είναι η σχέση της σχολικής μάθησης με την κοινωνική ζωή; Να αναφέρετε συγκεκριμένα παραδείγματα.
- γ) Γιατί οι μαθητές ένιωσαν ότι όλα όσα γνώριζαν σχετικά με τη λαϊκή παράδοση ήταν «Σαν ένας θησαυρός κρυφός και αλογάριαστος»; Πιστεύετε ότι αυτό συμβαίνει και με άλλα γνωστικά αντικείμενα;
- ε) Αν συναντούσατε τον καθηγητή του διηγήματος, τι θα του λέγατε;

Παράλληλα κείμενα:

1.«Ο κύριος Πανέτσος», απόσπασμα από το έργο *Τι έλεγα τότε* (αφηγήματα) του **Φίλιππου Δ. Δρακονταειδή**. Βλ. *Να μαθαίνω γράμματα. Το σχολείο στη Νεοελληνική Λογοτεχνία*, Εισαγωγή, Επιλογή κειμένων: Κώστας Ακρίβος, Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2003, σ. 216-218.

2. Απόσπασμα από αυτοβιογραφικό πεζογράφημα *Τότε που ζούσαμε* του **Ασημάκη Πανσέληνου**. Βλ. *Να μαθαίνω γράμματα. Το σχολείο στη Νεοελληνική Λογοτεχνία*, Εισαγωγή, Επιλογή κειμένων: Κώστας Ακρίβος, Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2003, σ. 156-158.

2. Αρνητικά παραδείγματα δασκάλων: 2^η ομάδα

Προτεινόμενο κείμενο: **Νίκου Καζαντζάκη**, «*Η Νέα Παιδαγωγική*», απόσπασμα από το αυτοβιογραφικό πεζογράφημα *Αναφορά στον Γκρέκο*, ΚΝΛ Α΄ Γυμνασίου

Εργασίες:

α) Ποια συμπεράσματα βγάξετε για τον τύπο δασκάλου που περιγράφεται στο κείμενο, συνεκτιμώντας τις διδακτικές πρακτικές της εποχής στην οποία αναφέρεται το έργο;

β) Η συμπεριφορά του δασκάλου έχει σχέση με τη νοοτροπία της εποχής και γενικότερα με τη στάση των μεγάλων απέναντι στα παιδιά; Αν ναι, πώς φαίνεται μέσα από το κείμενο;

γ) Ας υποθέσουμε ότι είστε ο αφηγητής του κειμένου. Τι θα γράφατε στο ημερολόγιό σας για την εμπειρία σας από την πρώτη μέρα στο σχολείο;

δ) Τι θα γράφατε για το κείμενο αυτό ως παρουσίαση σε μια σχολική εφημερίδα ή σε μια ιστοσελίδα σχολείου;

Παράλληλα κείμενα:

1.Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Αστραδενή* της **Ευγενίας Φακίνου**. Βλ. *Να μαθαίνω γράμματα. Το σχολείο στη Νεοελληνική Λογοτεχνία*, Εισαγωγή, Επιλογή κειμένων: Κώστας Ακρίβος, Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2003, σ. 211-214.

2.Απόσπασμα από το αυτοβιογραφικό πεζογράφημα *Τότε που ζούσαμε* του **Ασημάκη Πανσέληνου**. Βλ. *Να μαθαίνω γράμματα. Το σχολείο στη Νεοελληνική*

Λογοτεχνία, Εισαγωγή, Επιλογή κειμένων: Κώστας Ακρίβος, Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2003, σ. 414-417.

3. Αναμνήσεις από τη σχολική ζωή: 3^η ομάδα

Προτεινόμενο κείμενο: Άλκης Ζέη, «Αναμνήσεις της Κωνσταντίνας από τη Γερμανία», απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Η Κωνσταντίνα και οι αράχνες της*, ΚΝΛ Β΄ Γυμνασίου

Εργασίες:

α) Ποια τα συμπεράσματά σας για την πρώτη μέρα της Κωνσταντίνας στο σχολείο; Να αναφερθείτε στη δική σας αντίστοιχη εμπειρία.

β) Ποια είναι η άποψη της δασκάλας-μαμάς της Κωνσταντίνας για το εκπαιδευτικό σύστημα του γερμανικού σχολείου και ποια η δική σας για το ζήτημα αυτό;

γ) Πώς θα αφηγούνταν ο Διαγόρας τον ερχομό της Κωνσταντίνας στην τάξη και τη φιλία τους, που αναπτύχθηκε στη συνέχεια;

δ) Πώς νομίζετε ότι η Κωνσταντίνα θα εξηγούσε στο ημερολόγιό της τις προτιμήσεις της την πρώτη μέρα στο σχολείο, όσον αφορά στους συμμαθητές της;

Παράλληλα κείμενα:

1. Απόσπασμα από το αφήγημα *Minima Memorialia-Η ιστορία του παππού μου* του Άγγελου Ελεφάντη. Βλ. *Να μαθαίνω γράμματα. Το σχολείο στη Νεοελληνική Λογοτεχνία*, Εισαγωγή, Επιλογή κειμένων: Κώστας Ακρίβος, Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2003, σ. 56-57.

2. Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Μια νέα πατρίδα έξω από το παράθυρό μου* του Θοδωρή Καλλιφατίδη. Βλ. *Να μαθαίνω γράμματα. Το σχολείο στη Νεοελληνική Λογοτεχνία*, Εισαγωγή, Επιλογή κειμένων: Κώστας Ακρίβος, Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2003, σ. 85-87.

4. Σχολική ζωή και σχέσεις μαθητών: 4^η ομάδα

Προτεινόμενο κείμενο: Ζωρζ Σαρή, «Και πάλι στο σχολείο...», απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Ε.Π.*, ΚΝΛ Β΄ Γυμνασίου

Εργασίες:

α) Ποιοι παράγοντες νομίζετε πως συμβάλλουν στην καλή διάθεση των κοριτσιών την πρώτη μέρα στο σχολείο;

β) Ποιες οι σχέσεις των μαθητριών μεταξύ τους σύμφωνα με το κείμενο; Να τις συγκρίνετε με δικά σας αντίστοιχα βιώματα από τη σχολική ζωή.

γ) Η συγγραφέας χρησιμοποιεί κυρίως διαλόγους στην αφήγησή της, που προσδίδουν θεατρικότητα στο κείμενο. Επιχειρήστε να τους δραματοποιήσετε.

δ) Ας υποθέσουμε ότι ο αφηγητής είναι η δεσποινίς Κλάρα. Πώς θα αφηγούνταν τις αντιδράσεις των κοριτσιών την πρώτη μέρα στο σχολείο μετά τις καλοκαιρινές διακοπές;

Παράλληλα κείμενα:

1. Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Eroica* του **Κοσμά Πολίτη**. Βλ. *Να μαθαίνω γράμματα. Το σχολείο στη Νεοελληνική Λογοτεχνία*, Εισαγωγή, Επιλογή κειμένων: Κώστας Ακρίβος, Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2003, σ. 336-339.

2. Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Τα τοπία της Φιλομήλας* του **Φαίδωνα Ταμβακάκη**. Βλ. *Να μαθαίνω γράμματα. Το σχολείο στη Νεοελληνική Λογοτεχνία*, Εισαγωγή, Επιλογή κειμένων: Κώστας Ακρίβος, Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2003, σ. 377-379.

5. Σχολικές εκδρομές-εκδηλώσεις: 5^η ομάδα

Προτεινόμενο κείμενο: Κατίνας Παππά, «Η εκδρομή του Δημητρώ» διήγημα από τη συλλογή διηγημάτων *Στη συκαμιά από κάτω*

Σήμερα τα πράματα ήτανε δύσκολα για το Δημητρώ. Η μητέρα του ερχότανε αργά, η γειτόνισσα έλειπε, σαπούνι δεν είχε, η ώρα έφευγε, κι ωστόσο αυτός, αύριο το πρωί στις επτά έπρεπε να 'ναι έτοιμος, με ποδιά καθαρή και το δεματάκι με το φαΐ του στο χέρι. Για το φαΐ δεν τον έμελλε και τόσο· «πού σε ξέρει ο άλλος τι τρως και τι δεν τρως»! Εκείνο που τον επείραζε ήτανε η ποδιά.

-«Η συγκέντρωσις θα γίνει εις την αυλήν του σχολείου· θα έλθετε όλοι καθαροί και τακτικοί και με το καλάθι σας ο καθείς με το φαγητόν του».

Και τα μάτια του δασκάλου, όταν έλεγε «θα έλθετε καθαροί», έπεσαν ακριβώς στην ποδιά του Δημητρού.

Αν η μητέρα του σχόλαινε ενωρίτερα, τι ανάγκη θα είχε; Θα του καθάριζε ωραία την ποδιά του, κι αυτός πρώτος και καλύτερος θα 'φτανε αύριο στο σχολειό.

Αλλά έλα που σχολούσε αργά απ' το εργοστάσιο, κι όσο να 'ρθει τόσο δρόμο στο σπίτι ενύχτωνε. Πότε θα πρόφτανε να την πλύνει; Κι αν δεν εστέγωνε; Ο Δημητρός άνοιξε διάπλατα τα μάτια του από αγωνία. Ήτανε ένας μήνας, που την περίμενε αυτή την εκδρομή, κι αν δεν επήγαινε, θα 'σκαζε.

Δεν επήγε ποτέ του εκδρομή, και του φαινόταν πολύ μεγάλο πράμα. Και μη δεν ήτανε κιόλας;

Δένδρα, πράσινη γης, νερά τρεχούμενα, αγέρας, βουνό, ελευθερία. Τούμπες και πηδήματα και φωνές, κι ο δάσκαλος εκεί μπροστά, να σε βλέπει και να μη λέει τίποτες· να μη σου τραβάει τ' αυτί και να μη σου μετράει δεκαοχτώ τσουχτερές χαρακιές στη σειρά απάνω στην παλάμη σου.

Και το πιο παράξενο, να χαμογελάει!

Μα αυτό ίσα ίσα ήτανε, που δεν το χωρούσε το κεφάλι του Δημητρού, κι ας το λέγανε όλα τα παιδιά, που πήγανε και πέρσι εκδρομή με το δάσκαλο. Ο Πανούτσος μάλιστα πήρε και όρκο. «Ο δάσκαλος χαμογελάει! αλήθεια σου λέω, μα το σταυρό!» κι ο Πανούτσος φίλησε το σταυρό, που έκανε με τα δάκτυλά του. «Ο δάσκαλος χαμογελάει! τον είδαμε με τα μάτια μας».

Και ο Δημητρός συλλογίστηκε το δάσκαλό του, που έμπαινε κάθε μέρα στην τάξη κατσουφιασμένος κι άγριος, σαν να τον έδερνε κάθε πρωί ο πατέρας του.

Δε θυμάται να γέλασε ποτέ.

-«Διατί εφόνευσεν ο Ηρακλής τας Στυμφαλίδας όρνιθας;»

-«Για να γεμίσει προσκέφαλα με τα πούπουλα», φώναζε ο Πανούτσος.

Τα παιδιά γέλασανε, μα ο δάσκαλος σούφρωσε τα φρύδια του. Κατέβηκε άγριος από την έδρα κι έδωκε τέτοιο ζύλο στον Πανούτσο, που όλοι βουβάθηκαν.

Μόνο με το Ζακυθινό δε θυμώνει· θα πεις, αυτός είναι καλός μαθητής και τα λέει όλα με τη σειρά:

-«Και ο Θεός καταράστηκε τους πρωτοπλάστους και είπε στον Αδάμ να κερδίζει τον άρτον του με τον ιδρώτα του προσώπου του».

Τα φρύδια του δασκάλου ξεσούφρωσαν και το πρόσωπό του έγινε μαλακότερο.

...«κι εσύ φίδι, να είσαι καταραμένο και να σέρνεσαι εις τους αιώνες με την κοιλίαν σου».

«Και πώς περπατούσε πρωτύτερα;» ρώτησε ο καημένος ο Δημητρός, μα έφαγε κι αυτός της χρονιάς του.

Και να σου ορκίζεται ο Πανούτσος, πως αυτός ο δάσκαλος αύριο θα χαμογελάει! Να το βλέπεις και να μη το πιστεύεις!

Ωστόσο η ώρα περνούσε κι ο Δημητρός δεν έβρισκε ησυχία, βγήκε στην αυλή και τράβηξε ίσια κατά τη γειτόνισσα.

Μια μικρή κάθονταν στο κατώφλι και έτρωγε με όρεξη το ψωμί της.

-Φιλίτσα! ε, Φιλίτσα, φώναζε από μακριά· ήρθε η μητέρα σου;

Η μητέρα της Φιλίτσας ήτανε φίλη με τη μητέρα του Δημητρού και πολλές φορές τον φρόντιζε, όταν έλειπε η δική του. Μα για κακή του τύχη έλειπε σήμερα κι αυτή.

-Τι τη θέλεις; ρώτησε η μικρή.

-Το και το, διηγήθηκε ο Δημητρός.

-Μπα! και δε σου την πλένω εγώ την ποδιά σου;

-Ξέρεις εσύ να πλύνεις ποδιά;

Αυτό δα έλειπε τώρα να 'ξερε κι η Φιλίτσα να πλένει! Μα πάλε, πού ξέρεις! Αυτές οι κοπέλες είναι επιδέξιες· ζέρουνε τόσα πράματα, που δεν τα ζέρουμε 'μεις τα παιδιά!

-Φέρ' την ποδιά σου και θα δεις!

Ο Δημητρός τ' αποφάσισε. Μια και δυο έβγαλε την ποδιά του και την παράδωκε στη Φιλίτσα.

Εκείνη την πήρε σοβαρή και τράβηξε ίσια κατά τη βρύση. Αλλά η βρύση ήτανε κλειστή και δεν άνοιγε εύκολα. Μα κι ο Δημητρός ήτανε άντρας· έδωσε, πήρε, την άνοιξε.

-Εσύ να κρατάς την ποδιά κάτω από τη βρύση κι εγώ να την πλένω.

Το νερό έτρεχε με ορμή και τους πιτσίλιζε πατόκορφα, μα ποιος πρόσεχε σε τέτοια· κι οι δυο ήτανε βυθισμένοι στη δουλειά τους.

Υστερα τη στίψανε μέσα στις χούφτες τους και την κρεμάσανε σουφρωμένη στο σκοινί.

Η Φιλίτσα από τον ενθουσιασμό της μοίρασε το ψωμί της με το Δημητρό και κάθισαν κι οι δυο στο κατώφλι.

Η Φιλίτσα δεν πήγαινε ακόμα στο σχολείο κι ο Δημητρός της έκανε το σοφό. Για να τη διασκεδάσει, της έκανε απόψε και το δάσκαλο. Σηκώθηκε ορθός, κορδώθηκε φουσκωτός, όσο μπορούσε, κι αφού έσφιξε τη μύτη του δυνατά με τα δυο του δάχτυλα, για να πετύχει καλύτερα τη φωνή του δασκάλου, άρχισε να ξεφωνίζει:

-Σιωπή, παρακαλώ! Σήμερα θα σας είπω διά τον τρίτον άθλον του Ηρακλέους, διά τον Ερυμάνθιον κάπρον .

Η Φιλίτσα το 'βρε πολύ διασκεδαστικό, όπως το 'λεγε με τη μύτη ο Δημητρός εκείνο το «ερυμάνθιον», έσφιξε κι αυτή τη μυτίτσα της και ξεφώνιζε: «ερυμάνθιον» ! «ερυμάνθιον» !

Μα σε λίγο κουράστηκε, άναψαν τα μαγουλάκια της, της πόνεσε κι η μύτη της και ξανακάθισε στο κατώφλι.

Η μέρα έφευγε και ο ουρανός σκοτεινιάζε. Ένα ένα άρχισαν να φαίνονται τ' άστρια.

-Και τι χρειάζονται, Δημητρώ, τ' άστρια; Σου το 'πε ο δάσκαλος;

-Ο δάσκαλος; και τι ξέρει ο δάσκαλος απ' αυτά;

Ο Δημητρός άρπαξε πάλι τη μύτη του:

«Οι αστέρες ανατέλλουσιν εξ ανατολών και δύουσιν εξ δυσμών», όχι, «και δύουσιν από δυσμών». Όχι, όχι, ούτε έτσι, στάσου να δεις πως το λέει: «οι αστέρες ανατέλλουσιν από ανατολάς και δύουσιν από δυσμάς», μάλιστα, έτσι το λέει.

-Και τι πα να πει «ανατέλλουσιν από ανατολάς και δύουσιν από δυσμάς;» Εσύ το καταλαβαίνεις;

-Εγώ λέω, που το σωστό είναι, πως μόλις νυχτώνει, ο Θεός ανάβει στον ουρανό ένα ένα τα λυχναράκια του, για να βλέπουν τα πουλάκια όλου του κόσμου να γυρίζουν στις φωλίτσες τους. Αυτά τα λυχναράκια του Θεού είναι τα άστρια.

Και τα παιδιά, με τα μάτια καρφωμένα στο βαθύ ουρανό, μετρούσαν τα «λυχναράκια», ώσπου αποκοιμήθηκαν.

Την άλλη μέρα το πρωί βούιζε η γειτονιά από τα τσιρίσματα, τις φωνές και τα γέλια των παιδιών που ανυπόμονα περίμεναν στην αυλή, πολύ πριν της ώρας.

«Και πού τα βάζουν κάθε μέρα τα χέρια τους και τα πόδια τους αυτά τα παιδιά, που σήμερα δεν ξέρουν πού να τα οικονομήσουν;», συλλογίζονταν μια νέα γυναίκα, που παρακολουθούσε από το παράθυρό της την ανησυχία των μικρών.

Καθένας που έμπαινε δέχονταν τις φωνές και τα πειράγματα των αλλωνών.

-Ω! καλώς το Γιωργάκη! Τη νυχτικιά της νόνας σου σού ντύσανε σήμερα;

Ο Γιωργάκης, που φορούσε μια πλατιά και μακριά άσπρη μπλούζα μ' ένα λουρί στη μέση, κοκκίνισε όλος και σήκωσε τη μπλούζα του, για να τους δείξει, πως φορούσε και πανταλόνι.

Τα περισσότερα παιδιά ήτανε με τις ποδιές τους φρεσκοπλυμένες και φρεσκοσιδερωμένες, μα μερικά είχαν έρθει με τις φορεσιές τους, κι αυτά τραβούσανε όλα τα πειράγματα.

-Δε σου πάει και άσκημα το βρακί του πατέρα σου! Έλεγε ένα στεγνό ψηλό παιδί σ' ένα στρουμπουλό παιδάκι, που φορούσε ένα μακρύ και πλατύ πανταλόνι, που το έπνιγε.

Εκείνο δεν εκατάλαβε και τον κοίταζε μ' απορία. Γιατί του έλεγε, πως ήτανε του πατέρα του, αφού ήτανε του αδερφού του του μεγαλύτερου;

Σε λίγο παρουσιάστηκε κι ο Πανούτσος, μα δεν ήτανε σαν πάντα γελαστός κι άταχτος.

Μπήκε σοβαρός κι αμίλητος μ' ένα βαρύ καλαθάκι στο χέρι κι έδειχνε πως δεν έπαιρνε σήμερα από αστεία. Τράβηξε ίσια σε μια απόμερη γωνιά της αυλής και δε λάβαινε μέρος στις φωνές και στα πειράγματα των παιδιών.

Σήκωνε με τρόπο το καπάκι του καλαθιού του, βουτούσε το χέρι του μέσα και ύστερα έγλειφε ένα ένα τα δάχτυλά του με τη σειρά. Η μητέρα του τού είχε βάλει στο καλαθάκι κι ένα καλό κομμάτι μπακλαβά κι ο νους του Πανούτσου ήτανε κολλημένος εκεί.

Σε λίγο άνοιξε διάπλατη η βαριά ξύλινη πόρτα και φάνηκε το μεγάλο αυτοκίνητο, που θα τους έπαιρνε.

Την ίδια ώρα παρουσιάστηκε κι ο δάσκαλος και παράγγειλε ν' ανεβούν.

Τα παιδιά ξεχύθηκαν όλα μαζί και με φωνές και γέλια πνιχτά στριμώχτηκαν, όπως μπορούσαν μέσα στ' αυτοκίνητο· ο δάσκαλος πήδησε τελευταίος κοντά στον οδηγό και το αυτοκίνητο ξεκίνησε. Στην αρχή σιγά κι ύστερα με ταχύτητα· ένα πυκνό σύννεφο σκόνης σηκώθηκε από το δρόμο και σκέπασε τ' αυτοκίνητο που έφενυγε ολοταχώς απάνω στο μακρύ ίσιο δρόμο όσο που χάθηκε. Την ίδια ώρα έφτανε λαχανιασμένος κι ο Δημητρός, από την άλλη μεριά του δρόμου. Φορούσε την ποδιά του καθαρή, μα στριφτή και καταζαρωμένη, όπως την είχε απλώσει αποβραδís η Φιλίτσα. Είχε πάρει και το ψωμί του στην τσέπη του· μα στο δρόμο συλλογίστηκε, που ο δάσκαλος τους είχε πει: «και ο καθένας με το καλαθάκι του με το φαγητόν του».

Μη τον έβλεπε τώρα δίχως καλαθάκι και τον έστελνε πάλι στο σπίτι του;

Ο Δημητρός δεν έχασε καιρό· έβγαλε το μαντίλι του, τ' άπλωσε απάνω στο δρόμο, έβαλε μέσα το ψωμί του, το 'δεσε σεις τέσσερις άκρες και κρατώντας από τους κόμπους το δέμα του -τι δέμα, τι καλαθάκι το ίδιο έκανε -έτρεχε χαρούμενος κατά το σχολειό.

Τώρα δεν του 'λειπε τίποτα.

Τι ωραία, που θα περνούσε! Κανένας δε θα 'βλεπε το δέμα του. Έτσι που τα είχε καταφέρει στο δέσιμο, φαίνονταν φουσκωτό σα να είχε του κόσμου τα πράματα, ως και γλυκό μπορούσε να 'χε μέσα και φρούτα και τυρί.

Έφτασε μπροστά στο σχολειό.

Παναγία μου! η πόρτα ήτανε κλειστή από πάνω ως κάτω! και μια τέτοια ησυχία, που όμοιά της δεν είχε καταλάβει ποτέ ο Δημητρός. Σαν να πέθανε μονομιás όλος ο κόσμος και ν' απόμεινε αυτός μοναχός του.

Επάγωσε κι η πνοή του επιάστηκε.

Κοίταξε γύρω του· κανείς!

Μόνο η γειτόνισσα στέκονταν ακόμα στο παράθυρο και τον είδε.

-Άργησες! του φώναζε από το παράθυρο.

-Άργησα... είπε κι ο Δημητρός.

Εργασίες:

α) Πόσο σημαντική ήταν η εκδρομή για τον Δημητρό; Αναφερθείτε σε συγκεκριμένα σημεία της αφήγησης. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το διήγημα περιγράφει παλαιότερη εποχή (πρώτο μισό του 20ού αιώνα), να συγκρίνετε την προσμονή του μικρού ήρωα με τη δική σας στάση απέναντι στις εκδρομές του σχολείου.

β) Ας υποθέσουμε ότι είστε ο Δημητρός. Τι θα γράφατε στο ημερολόγιό σας για την ημέρα εκείνη που φτάσατε με καθυστέρηση στο σχολείο και χάσατε την εκδρομή;

γ) Κατά τη γνώμη σας έπαιξε ρόλο η οικογενειακή κατάσταση του Δημητρού στην καθυστέρησή του στο σχολείο την ημέρα της εκδρομής;

δ) Αν υπήρχε συνέχεια στην αφήγηση του διηγήματος, ποια εκδοχή θα δίνατε εσείς;

Παράλληλα κείμενα:

1. Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Σαν το μετάξι* της **Λίας Μεγάλου-Σεφεριάδη**.
Βλ. *Να μαθαίνω γράμματα. Το σχολείο στη Νεοελληνική Λογοτεχνία*, Εισαγωγή, Επιλογή κειμένων: Κώστας Ακρίβος, Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2003, σ. 459-460.

2. Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Αστροφεγγιά* του **Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου**:

[...] Ο δάσκαλος πήρε διαταγή από τον επιθεωρητή να πάει τα παιδιά στο Στάδιο. Θα γινόταν γιορτή, θα ήτανε κι ο βασιλιάς εκεί πέρα και τα παιδιά θα έπρεπε να φορέσουν τα καλύτερα ρούχα τους [...] Ολάκερο το πρωινό η μητέρα παιδεύτηκε να τον ετοιμάσει. Επιθεώρησε τα παπούτσια του· το δεξί είχε μια τρύπα στο πλάι – τον έστειλε στον τσαγκάρη να του κολλήσει μια «περιποιημένη φολίτσα». Ύστερα, κάθισε και του γύρισε τη μπλούζα, το μέσα έξω, άλλαξε και τα μπαλώματα και τούτος ήταν ο μεγαλύτερος κόπος. Στραβώθηκε στο βελόνι, κήκε με το σίδερο, αλλά μπόρεσε να μείνει ευχαριστημένη: σα καινούρια είχε γίνει η μπλούζα. Το πανταλόνι είχε τα χάλια

του· δυο μπαλώματα πίσω, οι ούγιες φαγωμένες, ζασπρισμένο, αξιοθρήνητο. Έβαλε το τσουκάλι στη φωτιά και τόβρασε με τσουένι,³ το σιδέρωσε, το συνέφερε. Το πλήκιο ήταν μαδημένο, αλλά τούτο ήταν το λιγότερο. Την άλλη μέρα αναστάτωση από το πρωί, τα μικρότερα αδέρφια ζήλευαν, ζήλευαν: « Ο Άγγελος θα ιδεί το βασιλιά, ο Άγγελος θα πάει στο βασιλιά, μωρέ μούτρα για το βασιλιά» [...] Το μεσημέρι ο πατέρας μίλησε καθώς ταίριαζε στην περίπτωση: του σύστησε να είναι πολύ προσεχτικός, πρώτη φορά θα «λάβαινε μέρος, μάλιστα, θα λάβαινε μέρος» σε μια τέτοια τελετή· σα στρατιώτης θα έπρεπε να φερνόταν. Στις δυο ο Άγγελος έφυγε· [...] Μα πώς φτερούγιζε η καρδιά του, πώς πετούσαν τα πόδια του! Όλα του φαίνονταν αλλιώςτικα γύρω του. Ακόμα δεν είχε κλείσει τα δώδεκα, και να πάει κιόλας να «παρελάσει» στο Στάδιο, μπροστά στο βασιλιά! [...] Ο δάσκαλος στεκόταν μπροστά στο κάθε παιδί και το εξέταζε με τα μάτια του, που λάμπανε σαν της αλεπούς, από τα νύχια ίσαμε την κορφή. [...] Ο Άγγελος καμάρωνε. Ήταν τόσο παστρικός, που δε θα τούβρισκε τίποτε. Και περίμενε με ησυχία το δάσκαλο. Μα σαν έφτασ' εκείνος μπροστά του, δεν κοίταζε μήτε τα γόνατα του μήτε τίποτε άλλο, μονάχα τη φορεσιά του. Ξεροκατάπιε λίγο κ' ύστερα πρόσταξε: «εσύ να σταθείς έξω από τη γραμμή, εκεί, στη γωνία». Ο Άγγελος απόρесе. Τ' άλλα παιδιά τον κοροϊδεύανε. [...] Αλλά ο δάσκαλος έβγαλε κι άλλο παιδί, [...] Κ' ύστερα κι άλλο. Πέντε παιδιά. Η επιθεώρηση τέλειωσε. Στις τέσσερες γωνιές της αυλής στεκόνταν μικρές ομάδες παιδιά, βγαλμένα από τη γραμμή της κάθε τάξης. Ο διευθυντής τα μάζεψε όλα μπροστά του και τους είπε, χωρίς να τα κοιτάζει στα μάτια: «Σεις να πάτε στα σπίτια σας! Το ένδυμά σας δεν είναι κατάλληλο για την περίπτωση». [...] Τα παιδιά που απόμειναν στην αυλή συμμαζεύτηκαν.

– Και δεν πάμε να παίξουμε στους Αέρηδες!, φώναζε κάποιος. Ανάγκη, βλέπεις, που είχαμε να ιδούμε το βασιλιά! Σα να μην τον ξέραμε! Εγώ, βρε, τον σκούνησα μια μέρα στην οδο Ευριπίδου! Ολομόναχος κατέβαινε το πεζοδρόμιο. Φορούσε γκρίζο κουστούμι, ρεπούμπλικα, κ' είχε κ' ένα μαστουνάκι στο χέρι! και να!...κάτι μουστάκια! τζίβα!

– Σώπα, ρε ψεύτη, τον έκοψε κάποιος άλλος.

– Ψεύτης είσαι συ! Γαλανά μάτια δεν έχει, ρε; Γαλανά μάτια! αγρίεψε ο πρώτος.

³ τσουένι (το): φυτό φαρμακευτικό, κατάλληλο για καθαρισμό υφασμάτων

Ένα άλλο παιδί τον διόρθωσε:

Μαύρα έχει, όχι γαλανά! Μας γέμισες ψευτιές εδώ χάμου!

– Άκου, μαύρα! τι λέει το μελίγγι σου, κακομοίρη μου! και πού τα βρήκε τα μαύρα! Αυτός είναι ξένος. Δε γεννήθηκε δω. Όλοι οι ξένοι έχουνε γαλανά μάτια! [...] Ο Άγγελος συλλογίστηκε: «Να μια ιδέα! Να μάθουμε τι έγινε και να πούμε στα σπίτια μας, πως πήγαμε και μεις!» Μα ένιωσε τόση ντροπή για το ψέμα, που δε βάσταξε να το ξανασυλλογιστεί. Γύρισε με το κεφάλι κατεβασμένο, μέσ' από τους γιορτινούς δρόμους, που βούιζαν από την πολυκοσμία. [...] Πρώτη φορά η καρδιά του ήταν τόσο βαριά. [...]

Γ΄ Φάση: Μετά την ανάγνωση⁴

(Ενδεικτικός απαιτούμενος χρόνος: 5-6 διδακτικές ώρες)

Στόχοι:

- Διαμόρφωση άποψης και στάσης πάνω στο θέμα.
- Έκφραση των τυχόν καλλιτεχνικών κλίσεων.
- Ανάπτυξη συνθετικών ικανοτήτων.
- Συνειδητοποίηση της σχέσης της λογοτεχνίας με τη ζωή του ανθρώπου διαχρονικά και επομένως της συμβολής της για την κατανόηση του κόσμου στον οποίο ζούμε και του εαυτού μας

⁴ Σύμφωνα με τις προαναφερόμενες οδηγίες: [...] Στη φάση αυτή οι μαθητές και οι μαθήτριές μας παράγουν το δικό τους λόγο όχι πια γύρω από τα κείμενα, αλλά γύρω από το θέμα της διδακτικής ενότητας με την οποία ασχολήθηκαν. Ο σκοπός της φάσης αυτής είναι να διαπιστώσουν όλοι, διδάσκοντες και διδασκόμενοι, τι καινούριο έμαθαν, ποιες αντιλήψεις σχημάτισαν, ποια συναισθήματα ένιωσαν μέσα από τις αναγνώσεις και τις συζητήσεις τους. Η παραγωγή λόγου νοείται ως έκφραση προσωπικών αντιλήψεων και στάσεων που μπορεί να επιτευχθεί με γλωσσικές αλλά και μη γλωσσικές δραστηριότητες. Σ' αυτή τη φάση ζητείται από τους μαθητές να γράψουν, ατομικά ή ομαδικά, ένα κείμενο ανάλογο του είδους που διάβασαν, να κάνουν έρευνα και παρέμβαση στο πεδίο, να οργανώσουν μια έκθεση ή μια εκδήλωση στο σχολείο τους. [...] **Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Οδηγός για τον εκπαιδευτικό**, σ. 78.

Σύντομη περιγραφή: Οι μαθητές, ατομικά ή ομαδικά, επιλέγουν δραστηριότητες πιο «καλλιτεχνικές» (π.χ. διασκευή έργων ή συγγραφή δικών τους έργων) ή πιο «επιστημονικές» (π.χ. συγγραφή συνθετικών εργασιών), προκειμένου να εκφράσουν το δικό τους λόγο για το **θέμα** της διδακτικής ενότητας, και στη συνέχεια τις παρουσιάζουν στην τάξη.⁵

Ατομικές δραστηριότητες:

1. Επιχειρήστε τη συγγραφή ενός διηγήματος με θέμα κάποιο περιστατικό από τη σχολική σας ζωή.
2. Γράψτε ένα κείμενο με θέμα: «Ποιο βιβλίο θα ήθελα να διαβάσω σχετικό με τη σχολική ζωή», επικεντρώνοντας στην αιτιολόγηση της επιλογής σας (250-300 λέξεις). Επιλέγετε με αφορμή ένα από τα αποσπάσματα ή τα ολόκληρα κείμενα που παρουσίασαν οι άλλες ομάδες.

Ομαδικές δραστηριότητες:

1^η ομάδα:

Να αναζητήσετε πέντε (5) τουλάχιστον πεζά αποσπάσματα ή ποιήματα με θέμα θετικά παραδείγματα δασκάλων και παιδαγωγικών μεθόδων και να τα παρουσιάσετε στην τάξη, επικεντρώνοντας στον τρόπο ανάδειξης του θέματος από τους δημιουργούς τους.

2^η ομάδα:

Να αναζητήσετε πέντε (5) τουλάχιστον πεζά αποσπάσματα ή ποιήματα με θέμα αρνητικά παραδείγματα δασκάλων και να τα παρουσιάσετε στην τάξη, επικεντρώνοντας στον τρόπο ανάδειξης του θέματος από τους δημιουργούς τους. **ή**

⁵ Ανεξάρτητα από το είδος της δραστηριότητας που θα επιλέξουν οι μαθητές (πιο «καλλιτεχνική» ή πιο «επιστημονική») μπορούν, αν υπάρχει τέτοια δυνατότητα, να την εμπλουτίσουν με σχετικό οπτικοακουστικό υλικό. Επίσης, η παρουσίαση των δραστηριοτήτων μπορεί να πλαισιωθεί από ανάλογο υλικό.

Να συγγράψετε μικρή ερευνητική εργασία σχετικά με τις αντιπαιδαγωγικές μεθόδους παλαιότερων εποχών, αναζητώντας πληροφορίες από βιβλία ή το διαδίκτυο.

3^η ομάδα:

Αναζητήστε διάφορα είδη κειμένων με θέμα τις αναμνήσεις από τη σχολική ζωή, σε βιβλιοθήκες ή στο διαδίκτυο. Το «ανθολόγιο» που θα προκύψει μπορείτε να το εμπλουτίσετε με σχετικές φωτογραφίες ή άλλο οπτικό υλικό.

4^η ομάδα:

Δημιουργήστε μια συλλογή από βιβλιοπαρουσιάσεις, οπισθόφυλλα και αποσπάσματα λογοτεχνικών κειμένων με θέμα τις φιλίες που αναπτύσσονται ανάμεσα σε μαθητές στο πλαίσιο της σχολικής ζωής. Αν υπάρχει δυνατότητα, αναρτήστε το στην ιστοσελίδα του σχολείου σας.

5^η ομάδα:

Να συγγράψετε μικρή ερευνητική εργασία σχετικά με τη σημασία των εκδρομών για τους μαθητές, αναζητώντας πληροφορίες από βιβλία ή το διαδίκτυο και παίρνοντας συνεντεύξεις από τους συμμαθητές σας, βάσει σχετικού ερωτηματολογίου.